

ΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ 2022 – 2023

Επώνυμο :

Όνομα :

Μέρος Α΄: Κείμενο

«Γιατί;»

Σουρούπωνε και η μάχη που είχε αρχίσει σύναυγα* κόπασε πια. Λίγη ώρα πριν έπεφτε ακόμη αραιό λιανοντούφεκο. Κάποιος θερμόαιμος χτυπούσε στο πείσμα του εχθρού.

Όμως τώρα ήταν πλέρια ησυχία. Ο μεγάλος ήλιος που ολημερίς τσουρουφλούσε φίλους κι εχθρούς είχε γυρίσει πια να ξεκουραστεί. Σιχάθηκε να βλέπει τους ανθρώπους να σκοτώνονται συναμεταξύ τους κι έκλεισε τα μάτια, να ξεχάσει.

Ο νέος στρατιώτης ακούμπησε απάνω στο βράχο το ντουφέκι και το κράνος, άνοιξε τα χέρια πλατιά να ξεμουδιάσει, ανάσανε βαθιά κάνα δυο φορές και βιαστικός βάλθηκε να κατηφορίζει την πλαγιά, να φτάσει πιο γρήγορα στη ρεματιά που από χτες είχε σημάνει* μια φλεβίτσα γάργαρο, πεντακάθαρο νερό. Ήτανε δροσιά κάτω εκεί και το βρεμένο χορτάρι μύριζε όμορφα. Ο νέος στρατιώτης έσκυψε πάνω από την ξεχειλισμένη γουρνίτσα* κι ήπιε άφθονο το κρύο νεράκι. Η φλόγα έσβησε από τα σωθικά του.

«Αχ, τι δροσιά...», είπε. Έσκυψε πάλι, χούφτιασε το νερό και το 'χυσε στο πρόσωπο κι απάνω στο κεφάλι. Δροσίστηκε, καθαρίστηκε, μέρεψε.* Σήκωσε ψηλά το κεφάλι κοίταξε τον ουρανό και μίλησε χαρούμενα.

- Θεέ μου, **όμορφη** 'ναι η ζωή του ανθρώπου. Κάνε με το καλό να τελέψει* γρήγορα ο πόλεμος, να γυρίσω πίσω στο σπίτι κοντά στη γριά μανούλα που με καρτερά και κοντά στ' αδέρφια μου.

Τέλεψε το λόγο, χάιδεψε ακόμα με το χέρι, με το μάτι το δροσερό νεράκι. Σηκώθηκε να φύγει. Ξάφνου άκουσε πλάι του περπατησιά, εκεί, από την άλλη μεριά της ανηφόρας, κι έστριψε απότομα το κεφάλι, να δει.

Ένας άλλος στρατιώτης, εχθρός, κατέβαινε και τούτος ξέγνοιαστος και ξαρμάτωτος,* να πει από τη γουρνίτσα, να δροσιστεί και, με τον τρόπο τούτο, να ευχαριστήσει το Θεό, που τον προστάτεψε και τον φύλαξε και τη μέρα τούτη.

Μα ο πρώτος στρατιώτης ξέχασε ολότελα τα όσα τώρα da είπε αγναντεύοντας **τον** ήσυχο **ουρανό** και μονοστιγμής τράβηξε από τη μέση του το πιστόλι και το πρότεινε στον εχθρό.

Ο άλλος που ερχότανε διψασμένος από την ολοήμερη κάψα,* κι ένιωθε κιόλας να λαγαρίζε μέσα του το τρεχούμενο νεράκι και να του δροσίζει τα πυρωμένα σωθικά, τρομαγμένος τώρα μπρος στο απλωμένο πιστόλι σήκωσε μονομιάς τα χέρια και **κάτι** είπε στη γλώσσα του παρακλητικά, με φοβισμένη, συγκινημένη φωνή. Τάχατες ήθελε να πει:

- «Κοίταξέ με, αδερφέ μου, είμαι ολομόναχος και **άοπλος**. Δίψασα πολύ και ήρθα να πω λίγο νεράκι. Λυπήσου με, είμαι αθώος, χάρισέ μου τη ζωή. Κοίταξε, είμαι νέος πολύ και ξέρεις, μια γριά μάνα που δεν έχει στον κόσμο άλλο κανένα, με καρτερά».

Μα ο νέος στρατιώτης ξέχασε μονομιάς τον Θεό. Έχασε τον άνθρωπο, πίεσε τη σκανδάλη και η σφαίρα γλίστρησε από την κάνη και χτύπησε κατάστηθα τον εχθρό.

Ο άνθρωπος κυλίστηκε πάνω στη γη σπαράζοντας και βογκώντας. Ο νέος στρατιώτης, νευρικός πολύ, σίμωσε τον χτυπημένο και στάθηκε απάνω του κοιτώντας τον. Ο ξένος ήταν πεσμένος ανάσκελα. Σάλευε σπασμωδικά, κούναγε τα πόδια κι έσφιγγε τα δυο χέρια του απάνω στο στήθος. Τα χλωμά πονεμένα χείλη κινιόντουσαν σιωπηλά. Τα ορθάνοιχτα μάτια κοιτούσαν γιομάτα απορία και φόβο το νέο στρατιώτη. Και πάνω σε όλο το πρόσωπο: μέτωπο, μάτια, χείλη, ήταν περιχυμένα ο ανθρώπινος πόνος και το ξάφνιασμα.

Του νέου στρατιώτη τού φάνηκε σαν να τότε ρωτούσε: «Γιατί το 'κανες το κακό τούτο, αδερφέ μου άνθρωπε; Γιατί θέλησες να κριματιστείς,* να πάρεις στο λαιμό σου το αίμα ενός αθώου; Παρακάλαγα το Θεό να μ' έχει καλά και να γυρίσω γρήγορα στο χωριό, ν' αγκαλιάσω τη μανούλα μου και να της φιλήσω τα κουρασμένα ματάκια».

Κι όσο ο νέος στρατιώτης τον κοίταζε, θάρρευε ότι τα πικραμένα χείλη του πληγωμένου τού μίλαγαν, του έλεγαν τον πόνο και το παράπονό του. [...]

Ένα σκληρό χέρι έσφιγγε την καρδιά του νέου στρατιώτη. Σιδερένιος κύκλος πέρασε γύρω από το κεφάλι του, του το 'σφιγγε και τον πόναγε. Τα μάτια καίγανε. Τον έπιασε παράξενο κακό κι άρχισε να τρέχει την ανηφόρα. Γλίστραγε, έπεφτε, πετιόταν απάνω και ξανά πάλι έτρεχε. Μεσοστρατίς του βουνού σταμάτησε. Δεν μπορούσε άλλο. Λαχάνιασε, πιάστηκε η καρδιά του, κουράστηκαν τα πόδια, λύγισαν τα γόνατα. Έμεινε εκεί ασάλευτος με το κεφάλι σκυμμένο να σκέφτεται. Μα **να σκεφτεί** δεν μπορούσε. Χτύπαγαν τα μηνίγγια, το κεφάλι βούιζε. Ξάφνου, χωρίς καλά καλά να ξέρει **τι κάνει**, βάλθηκε να τρέχει πάλι την πλαγιά κατηφορίζοντας. Μέσα στο μυαλό του τώρα καρφώθηκε μια σκέψη: να προφτάσει, να βοηθήσει τον χτυπημένο.

- Θεέ μου, μουρμούρισε, λυπήσου τον, λυπήσου με. Άφησέ τον να ζήσει.

Έφταξε στη ρεματιά, σίμωσε τον χτυπημένο. Τον άγγιξε· ήτανε ζεστός. Άπλωσε τα χέρια, **τα** πέρασε με προσοχή κάτω από το πληγωμένο κορμί, τ' αγκάλιασε ολόγουρά του, τον έσυρε απάνω του και τον κράτησε έτσι σφιχτά. Χτύπαγε η καρδιά βουτηγμένη στην αγωνία. Τρυφεράδα και πόνος, αγάπη και φροντίδα, όλα τούτα μαζί τότε συνεπήραν.

Σιγά, προσεχτικά, τον έφερε ίσαμε τη γουρνίτσα και τον ακούμπησε απάνω στο γρασίδι· πήρε το νερό, που με λαχτάρα κατέβηκε να πει, και του 'βρεξε τα μαλλιά, του καθάρισε το νεανικό, ωραίο πρόσωπο, του 'σβησε το λεπτό ματωμένο αυλάκι που 'χε στεγνώσει εκεί στην αριστερή μεριά του στόματος. Του πήρε το χέρι, το άπλωσε απάνω στην ανοιχτή δική του παλάμη και το απαλοχάιδευε.

- Αδερφέ μου, του 'λεγε γλυκά, τρυφερά, αδερφέ μου, συγχώρα με· και τα δάκρυα τρέχαν καυτά.

Η νύχτα κατέβηκε ολούθες και απλωμένο σκοτάδι τούς τύλιξε.

- Καλέ μου, πονεμένη μου αδερφέ, μουρμούρισε ο νέος στρατιώτης συντριμμένος. Συγχώρα με, καλέ μου, δεν το 'θελα· δεν είμαι φονιάς, σου τ' ορκίζομαι, δεν είμαι φονιάς. Να, μια στιγμή μονάχα ξέχασα πως είμαι άνθρωπος, ξέχασα **πως είσαι άνθρωπος, αδερφός μου**. Πως μάνα και σένα σε περιμένει στο φτωχικό της: μάνα και πατέρας κι αδέρφια. Ξέχασα, **γιατί αυτοί οι κακούργοι θέλανε** να με κάνουν να ξεχάσω. [...]

Όμως ο άλλος πια δεν άκουγε· μήδ' ένιωθε. Η ψυχή του είχε πετάξει και το τυραγνισμένο κορμί άρχισε να σκεβρώνει.* Το σκοτάδι πύκνωσε πióτερο και σκέπασε τους δυο ανθρώπους: φονιά και θύμα, που στέκονταν πλάι πλάι και που ο ένας απαλοχάιδευε το χέρι του άλλου και του μουρμούριζε λόγια αγάπης και πόνου, σαν να 'τανε φίλοι παλιοί, σαν να 'τανε αδέρφια. Λόγια αγάπης που ο άλλος πια δεν άκουγε.

Γ. Μαγκλής, *Δεν υπάρχουν αμαρτωλοί*, Δωρικός

* **σύνναγα**: ξημερώματα * **είχε σημάνει**: είχε εντοπίσει * **γουρνίτσα**: μικρή πηγή * **μέρεψε**: ημέρωσε * **να τελέψει**: να τελειώσει * **ξαρμάτωτος**: χωρίς όπλα * **κάψα**: ζέστη * **να κριματιστείς**: να αμαρτήσεις * **να σκεβρώνει**: να κυρτώνει

Κατανόηση κειμένου

Ο ένας στρατιώτης σκοτώνει και ο άλλος σκοτώνεται. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο (8 – 10 σειρές) ποιος κατά τη γνώμη σας είναι το τραγικό πρόσωπο και γιατί.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(5 μονάδες)

Μέρος Β΄: Συντακτικό

1. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους παρακάτω όρους του κειμένου:

- **όμορφη:** είναι στο
- **τον ουρανό:** είναι στο
- **κάτι:** είναι στο
- **άοπλος:** είναι στο
- **του:** είναι στο
- **τα:** είναι στο

(6 μονάδες)

2. Να αναγνωρίσετε το είδος και τη συντακτική θέση των παρακάτω δευτερευουσών προτάσεων:

- «να δει»

- «να σκεφτεί»

- «τι κάνει»

- «πως είσαι άνθρωπος, αδερφός μου»

- «γιατί αυτοί οι κακούργοι θέλανε»

(10 μονάδες)

3. Να μετατρέψετε τη σύνταξη των παρακάτω προτάσεων από ενεργητική σε παθητική και αντιστρόφως:

- « . . . (το τρεχούμενο νεράκι) να του δροσίζει τα πυρωμένα σωθικά.»

- «Μα ο νέος στρατιώτης ξέχασε μονομιάς τον Θεό.»

- « Ο νέος στρατιώτης είχε συγκλονιστεί από την πράξη του.»

- « . . χτύπησε κατάστηθα τον εχθρό (η σφαίρα).»

- «Ένα σκληρό χέρι έσφιγγε την καρδιά του νέου στρατιώτη.»

- « . . . τον κράτησε έτσι σφιχτά (ο στρατιώτης).»

- «Ο φόνος κρίθηκε από τον στρατιώτη άδικος.»

(14 μονάδες)

Μέρος Γ΄: Λεξιλόγιο – Γραμματική

1. Να αναγνωρίσετε το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκουν οι παρακάτω όροι του κειμένου:

- θερμόαιμος
- που
- να
- βαθιά
- Αχ
- το (΄χυσε)
- με (το χέρι)
- Μα
- τα κουρασμένα
- το (κεφάλι)

(5 μονάδες)

2. Να γράψετε τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου προσαρμόζοντάς τα στον ίδιο τύπο:

(Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

- ησυχία
- να ξεκουραστεί
- φοβισμένη
- του πληγωμένου
- με λαχτάρα

(5 μονάδες)

3. Να τοποθετήσετε στον πίνακα τα παρακάτω επίθετα – επιρρήματα του κειμένου στον σωστό βαθμό και να σχηματίσετε τους άλλους βαθμούς στον ίδιο τύπο: (Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

λίγη, μεγάλος, πιο γρήγορα, πολύ νέος, καλά, τα πικραμένα

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

(9 μονάδες)

4. Χτυπούσε, να ξεκουραστεί, στάθηκε: να κάνετε τη χρονική αντικατάσταση των ρημάτων – προσοχή στη φωνή και στην έγκλιση!

Ενεστώτας			
Παρατατικός			
Μέλλοντας εξακ.			
Μέλλοντας στιγμ./συνοπτ.			
Αόριστος			
Παρακείμενος			
Υπερσυντέλικος			
Συντελ. Μέλλοντας			

(10 μονάδες)

5. Να χωρίσετε τις παρακάτω σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους:
(Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

- απαλοχάιδευε
- θερμόαιμος
- ολημερίς
- πεντακάθαρο
- μεσοστρατίς

(10 μονάδες)

6. Να σχηματίσετε τη γενική πληθυντικού:
(Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

- φονιάς
- μια σκέψη
- φροντίδα
- θύμα
- άφθονο
- παλάμη

(6 μονάδες)

Επώνυμο	:	
Όνομα	:	

Μέρος Δ': ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει αφαιρέσει χιλιάδες ζωές. Σε μια επιστολή περίπου 30 – 40 σειρών προς τον πρόεδρο της Ρωσίας να καταγράψετε τους λόγους για τους οποίους πρέπει να τον σταματήσει άμεσα.

(Προσοχή στην ορθογραφία και στον τονισμό!)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(20 μονάδες)

